

Соціальна дезадаптація педагогічно запущених дітей

Соціальна дезадаптація проявляється в порушенні норм моралі і права, в асоціальних формах поведінки і деформації системи внутрішньої регуляції, референтних і ціннісних орієнтацій, соціальних установок. При соціальній дезадаптації мова йде про порушення процесу соціального розвитку, соціалізації індивіда, коли є порушення як функціональної, так і змістовної сторони соціалізації. При цьому порушення соціалізації можуть бути викликані як прямими десоціалізуючими впливами, коли найближче оточення демонструє приклади асоціального, антисуспільної поведінки, поглядів, установок, виступаючи, таким чином, як інститут десоціалізації, так і прямими десоціалізуючими впливами, коли є зниження референтної значимості провідних інститутів соціалізації, якими для учня є сім'я, школа.

В залежності від ступеня і глибини деформації змістовної і функціональної сторін процесу соціалізації можна виділити дві стадії соціальної дезадаптації.

Стадія шкільної соціальної дезадаптації представлена педагогічно запущеними учнями, для яких характерні парціальні соціальні порушення і деформації. Як на змістовній, так і функціональній сторонах соціалізації, головні деформації пов'язані з шкільним навчально-виховним процесом, відношенням до навчання, вчителів, норм шкільного життя і шкільного порядку. Педагогічна запущеність характеризується хронічним відставанням з цілого ряду предметів шкільної програми, опором педагогічним впливам, нахабністю з вчителями, негативним відношенням до навчання, соціальною дезадаптацією і різноманітністю асоціальних проявлень (паління, хуліганські вчинки, пропуски уроків, конфліктні відносини з вчителями, однокласниками).

Разом з тим, незважаючи на відставання в навчанні, значна частина педагогічно запущених учнів відрізняється працелюбством, має достатньо чіткі професійні наміри, володіє різними трудовими навиками, прагне отримати робочу професію, прагне до економічної самостійності, що може слугувати підґрунтям в їх перевихованні. Перевиховання педагогічно запущених дітей передбачає налагодження з ними і вихователями гарних (дружніх) відносин,

контроль і допомогу в навчальній діяльності; організацію проведення вільного часу, розширення сфери інтересів вихованця; формування професійних планів; прищеплення навичок самоаналізу, самовиховання; допомогу в оздоровленні умов сімейного виховання.

Наслідком неврівного виховання педагогічно запущених учнів є соціальна дезадаптація. Соціально запущені учні не тільки погано вчаться, мають хронічне відставання з предметів навчальної програми і чинять опір педагогічним впливам, але, на відміну від педагогічно незапущених, професійно не орієнтовані, у них не сформовані корисні навички й вміння, звужена сфера інтересів. Вони характеризуються глибоким відчуженням від родини і школи, їхнє формування і соціальний розвиток йде, в основному, під впливом асоціальних, криміногенних підліткових груп, засвоєння групових норм і цінностей, що призводить до деформації свідомості, ціннісних орієнтацій і соціальних установок неповнолітніх.

Для соціально запущених підлітків характерні різні соціальні відхилення (бродяжництво, наркоманія, алкоголізм, правопорушення, аморальне поведіння і т.д.). По відношенню до такого роду важковиховуваних підлітків необхідні спеціальні міри соціальної підтримки і ресоціалізації, які повинні здійснюватися спеціальними превентивними службами і ресоціалізуючими центрами.

Слід зазначити, що *соціальна дезадаптація* – процес зворотний. І метою превентивних служб є не тільки попередження відхилень у психосоціальному розвитку дітей і підлітків, але й організація процесу ресоціалізації і соціальної реабілітації дезадаптованих неповнолітніх.

Ресоціалізація – організований соціально-педагогічний процес відновлення соціального статусу, втрачених або несформованих соціальних навичок дезадаптованих неповнолітніх, переорієнтація їхніх соціальних установок і референтних орієнтацій за допомогою включення в нові позитивно орієнтовані відносини і види діяльності педагогічно організованого середовища.